

GAZETA

MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR

BUCOVINENI.

Apare de două ori pe lună.

Abonamentul în țară :		Abonamentul în România și străinătate :	
Pe an	6 cor.—	Pe an	8 lei.—
Pe șese luni	3 cor.—	Pe șese luni	4 lei.—
Un număr 30 bani.			

Redacția și Administrația : Cernăuți, Str. Metgher 8.

Lupta pentru limba românească.

(In partea din urmă lămuriri pentru dl conte Meran).

Lupta pentru limba românească, sau mai bine zis pentru drepturile limbii românești, pornită în cercurile intelectualilor noștri contra unor judecători cari nesocotesc cel mai elementar drept al unui popor, adevă de a se manifesta așa cum este, prin limba lui, și nu prin alta străină ce i-se octroează, ne arată nu numai nedreptățile de cari avem să suferim în țara noastră, ci ne îndreaptă privirile și asupra întregii noastre vieți naționale, asupra suferințelor noastre, și deschide rane vechi cari sângerează oarecum nebagate în samă, storcându-ne însă, cu sângele ce picură lin, strop cu strop, vloga existenței noastre. Tablou trist, care însă ne arată totodată tot cuprinsul vast al datorințelor noastre pe cari generațiile trecute le-au neglijat din nepricepere și pe care și generația prezentă, tot din nepricepere, din lipsă de interes sau pe urma unui prea mare interes particular, o neglijează încă în mare parte.

S'a zis, în adunări, că respectarea limbii românești trebuie să înceapă chiar dela noi înși-ne cari, crescuți până acuma în spirit străin, am ajuns în mare parte să credem că un Român care ar ști mai bine românește de cât nemțește ar risca existența sa materială. Las 'că, pentru un om cult, nu numai că e lucru nu tocmai greu de-a ști două limbi, ci e chiar o necesitate culturală

de-a învăța mai multe limbi ceea ce, cu oarecare silință, e lesne de ajuns. Dar a-și neglija limba proprie e un păcat care nu poate să-și afle nici-decum scuze într'o educație greșită căci, azi, se poate zice că fiecare individ e informat, fie chiar din ziare străine, asupra însemnătății luptei naționale. Și acelora cari, prin căsătorie, au intrat în familii nemțești și s'au înstrăinat mai mult sau chiar cu desăvârșire (avem însă și excepții laudabile) chiar mediul în care trăiește le amintește de situația de compătimit în care au ajuns, căci, în clipe de vr'o supărare, gingașa teutonă sau o rudă prea cultă apostrofează batjocuritor cu „du Wallach“, „du Bauer“ etc. Un astfel de nenorocit, dacă simțește, negreșit, cu durere că a ajuns unde n'a trebuit să fie, ar trebui măcar să-și deie silință să fie un „Wallach“ adevărat, pentruca aceasta numire să-i fie un titlu, nu numai o poreclă de răs.

S'a zis apoi, și aceasta e încă un adevăr, că, dacă autoritățile ne-ar încuviința chiar limba română în oficii, noi nu am putea da din mijlocul nostru, mai ales pentru posturile inferioare de birou, indivizi destui cari să poarte agendele românește. Am putea atunci lesne răspunde autorităților, că tot ele sunt de vină, pentrucă nu ne-au dat școale românești, însă ori-cum, noi și în privința aceasta trebuie să ne preparăm, mai ales că chiar acolo unde mai cu samă ne trebuie Români, în comunele române pentru posturi de secretari, îi avem prea puțini, precum a relevat-o d. deputat Simionovici.

Dacă considerăm apoi nefastul utracvism în învățământul secundar și chiar în școale primare, utracvismul în biserică, lipsa unei școale comerciale române sau în care Românii să poată cel puțin încăpea în număr mai mare, apoi partea economică-națională ce ar rezulta din aplicarea în massă de funcționari români la oficii pentru cari ar fi obligatorie cunoștința limbii române, vedem că chestia limbii române cuprinde aproape toată chestia noastră națională.

Dar mai rămâne o parte ideală pentru care luptăm, și care pe noi ne interesează în deosebi, fiind ea punctul principal al programului nostru: chestia limbii la țară. Și aici trebuie să constatăm că o mare parte din pagubele ce le-am suferit, cade în vina noastră a Românilor, cari am neglijat a ne interesa de soarta limbii românești în satele mixte și în cele răzășești, și cari și acum încă nu ne-am pătruns pe deplin, în totalitatea noastră ca neam, de însemnătatea acestei chestii. Din neglijarea aceasta a rezultat scăderea noastră numerică, pierderea multora din drepturile politice și sporirea pe toată linia a puterii dușmanilor noștri etnici.

S'ar crede deci că nu e nimic mai natural ca, față de aceste rezultate ale unei politici neînțelegătoare care a lăsat curs liber procesului natural de influență slavizatoare a străinilor veniți din Galiția și nu au opus nici o rezistență activă agitației conștiute care sporia și mai tare această slavizare — politica de azi a Românilor să tindă a îndrepta răul ce-a devenit atât de fatal, străduindu-se a recâștiga limbii române măcar o parte din teritoriul pierdut, grijind, bine înțeles ca pierderi nouă să nu fie posibile.

Însă din partea politicianilor noștri nu se face nimic în direcția aceasta, precum nu s'a făcut nici înainte vreme. Avem însă norocul de-a avea încă în favorul nostru tradiția, adică amintirea unei vremi nu prea depărtate despre dominațiunea de odinioară a limbii române în comunele rutenizate, care tradiție îi face pe membrii acelei comune să primească cu bucurie orice încercare de-a restabili acea dominațiune. Ar fi un păcat național capital, dacă nu s'ar afla nimene din noi care să se folosească de această împrejurare pentru a pune o stavilă unei morți fatale a unor părți de mare valoare pentru națiunea noastră. Acei puțini ce și-au înțeles datoria și lucrează în direcția aceasta, fără a avea mandate naționale în parlament și dietă sunt adevărații noștri politicieni cari reprezintă politica cea mai naturală, de conservare, a națiunii române. Bine înțeles că această luptă nu se face fără o agitație oarecare, căci poporul nu învață istoria națională și nu poate fi orientat dela sine asupra drepturilor și idealurilor sale.

Și aice am voi, pe tema aceasta, să dăm o mică lămurire d-lui Conte Meran, președintele țării, care, după cum se zice, s'ar fi convins că toată mișcarea noastră școlară în comunele înstrăinate este numai rezultatul agitației. Bine! Dar vorba e, nu are oastfel de agitație o îndreptățire cât se poate de justă după cele spuse? Apoi cum s'ar explica succesele acestei agitații, care nici nu e atât de intensivă pe cât s'ar crede, dacă nu s'ar baza pe anumite drepturi? Și crede oare d. Meran că Rutenii nu agitează? Ei agitează, având în comune ca Mihalcea și altele agitatori plătiți de țară, învățători trimiși anume cu mandat de agitație dela fostul inspector școlar Omelian Popowicz care a creat școale rutene ori unde numai i-s'a părut că agitația ucraină are sorți de reușită. Rutenii au agitat și sub scutul și cu ajutorul unor organe administrative cari vânau într'o vreme după o fantomă periculoasă iscodită de nu știu cine: dacoromanismul, pretinsa iredentă a Românilor bucovineni. Tocmai momentul că, contra unei agitații ca

aceasta, cu agenți împrăștiați în toată țara și sprijiniți „de sus“, agitația noastră modestă poate să învingă, ar trebui să convingă pe d. Conte de Meran că voința sătenilor cari cer școale românești nu este pur și simplu rezultatul unei agitații, ci un semn al trezirii conștiinței naționale. Noi concedem că, dacă în comune ca Carapciu pe Ceremuș, Costești, Cabești, d. Meran ar întreba pe locuitorii răzeși de naționalitatea lor, cei mai mulți nu i-ar răspunde „noi suntem Români“, pe românește, ci ar zice „me volohi“, pe rusește, dar ar adaogea totodată că voiesc să învețe din nou limba românească pe care au uitat-o, prezentându-i totodată certificate despre trecutul lor, documentele lor familiare scrise românește nu numai din timpul domniei Moldovei, ci încă de pe la anii 1840—50 ai domniei austriace. Constatarea acestei desnaționalizări nu e un rezultat de cercetare al timpului nostru, ea e exprimată acum în ziarul „Bucovina“ al Hurmuzăcheștilor din anii 1848—50 și a fost exprimată în cuvinte foarte mișcătoare și de un străin, deputatul dietal Kovats, care într'un simț de dreptate și umanitate, ne-a apărut interesele în primii ani ai autonomiei Bucovinei (vezi protocolul stenografic al dietei Bucovinei, anul 1865 pag. 41 și 42).

Cum se vede deci, lupta pentru limba românească cuprinde un teren foarte vast, și rămâne numai de dorit ca despre însemnătatea ei să se convingă pe deplin toți Românii și să-și puie puterile pentru reușita ei, căci de această reușită e legată însăși existența noastră.

„Prelegerile d-lui Dr. Nistor“.

În numărul din urmă (68) al ziarului „Viața Nouă“ am fost neplăcut surprinși de un articol cu titlul: „Prelegerile d-lui Dr. Nistor“, pentru că conferința d-sale dela Câmpulung nu ar fi fost științifică, ci politică, și încă cu tendinți „democratice“ (în sensul bucovinean). Cunoscând noi pe d. Nistor ca om independent în politică, ale cărui convingeri politice însă ne sunt foarte simpatice, ne-am îngrijorat de sufletul d-sale și ne-am spăriat să nu devie d-sa rău naționalist sau chiar — „democrat“. Ne având însă un raport din Câmpulung pentru a ne convinge de adevăr, și având onoarea a fi încâtva intimi cu d. Nistor, l-am interpellat în chestia conferinței dela Câmpulung, și d. Nistor a avut amabilitatea de-a ne pune la dispoziție textul conferinței, care e o privire istorică asupra mișcării politice la Românii din Bucovina.

La sfârșitul conferenței d. Nistor se ocupă cu prezentul, însă nu pentru a spune o judecată definitivă în calitate de istoric, ci ca Român care are datoria și competența de a lumina publicul prin știința sa specială asupra chestiilor din prezent, pe baza concluziunilor la care a ajuns prin scrutarea evenimentelor din trecut. Cine altul decât un istoric care stă mai presus de o epocă restrânsă să fie chemat a ne arăta că suntem pe căi greșite! Constatările lui pot fi neplăcute la câțiva interesați, nu pot însă decât să folosească neamului întreg. „Să-și păzească meseria de profesor, și să lase politica în sama altor chemați?” Dar nouă un profesor de istorie care își păzește numai meseria, fără a ne lumina în tendințele și datorințele noastre naționale, tocmai prin „meseria” sa, nu ne trebuie.

Pentru mai bună lămurire a publicului, publicăm sfârșitul conferenței d-lui Nistor, având pentru aceasta autorizarea autorului. — Finind cu partea istorică a subiectului său d. Nistor urmează:

„Evenimentele care au urmat le avem cu toții încă prea proaspăt în memorie, încât să fie nevoie de a le releva în cadrele acestei conferențe. Și aceasta cu atât mai vărtos, cu cât am ajuns la hotarul unde se mântuie istoria și începe politica militantă. Și apoi nici nu este iertat de a forța istoria să se pronunțe asupra unor fapte și împrejurări care se găsesc încă în deplină fermentație. După ce patimele politice se vor fi potolit, abia atunci istoria va fi în măsură de a-și da verdictul său irevocabil. Din aceste motive să-mi fie deci permis de a mă opri aici, fiindcă nici nu ne-am întrunit astăzi în adunare politică, pentru a ni oțări sufletele, ci în adunare culturală, pentru a ni le premeni și a ni le înalta și pentru a trage din trecut învățăminte folositoare pentru prezent și viitor. Am văzut cum au evoluat la noi ideile politice dela incorporare încoace. La început eram noi singura națiune politică în țară, de aceea politica noastră era absolut identică cu politica țării. A face politică bucovineană însemna pe vremea aceea a face politică românească. Cu întărirea elementului străin în țară se născu însă o deosebire tot mai esențială între Bucovinism și Românism. Bucovinismul ajunse de pe la anul 1860 încoace un termen colectiv, care cuprindea toate neamurile locuitoare în Bucovina, nu numai pe Români ca odinioară. Această diferență n'a fost băgată în samă de autonomiștii și centraliștii noștri. Ei continuau să facă politică teritorială sau provincială, pe când datorința

lor ca reprezentanți ai Românilor era de a face politică națională. Ei uitaseră cu desăvârșire că într-o casă cinstită se face deosebire între cei de casă și musafiri. Ei nu băgară de seamă că sub masca bucovinismului musafirii se resfătau ca stăpâni și se deprinse a trata pe cei de casă ca pe slugile lor. Noi deschidem pe banii noștri un liceu gr. or. la Suceava și țersim apoi 20 de ani de-arândul ca să ni se îngăduie pe lângă el clase paralele române. Aceasta e numai o pildă care ilustrează de minune atitudinea noastră politică. Bucovinismul adevărat ar fi trebuit să se manifesteze în apărarea aprigă a caracterului românesc al acestei țări, precum au făcut-o Polonii în Galiția. Numai așa înțeles, bucovinismul ar fi avut rost. Târziu pe la anii 1880 se treziră intelectualii români, cunoscură primejdia doctrinei bucoviniste, profesată dela 1861 încoace de Conservatori și-i declarară războiul. Războiul acesta ținu 12 ani de-arândul până ce ruptura între Conservatori și guvern pe timpul guvernului Pace îl molcomi pentru o vreme. Înțelegerea însă nu ținu mult, fiindcă Conservatorii împăcându-se din nou cu guvernul, intrară iarăș în apele politicei lor bucoviniste. Abia avântul pe care ideia națională îl luă pe vremea lui George Popovici și Iancu Flondor, îi deslipi iarăș pentru o vreme de guvern. În momentul hotărîtor ei părăsesc însă pe Naționaliști și încheie pactul cu Bourguignon. Persoanele care susțineau aceasta luptă, ne impoartă puțin, principiile în numele cărora luptau ele e de interes pentru noi. Principiul național se bătea cap în cap cu cel cosmopolit. Primul se rezima pe popor, celalalt pe grația și sprijinul guvernului. Principiul național a trebuit să învingă, fiind că se întemeia pe drept și dreptate, și fiindcă isvorea din adâncimile sufletești ale neamului nostru, din acele adâncimi unde se zămislisc forțe, pe care nici o putere din lume nu le va putea frânge.

După ce am desfășurat înaintea ochilor D-voastre tabloul posomorât al acestor lupte, să vedem acuma, ce învățăminte putem trage din ele. Din cele înșirate mai sus ne-am putut ușor convinge, că politica urmărită dela 1861 încoace pe temeiul bucovinismului a fost contra intereselor noastre naționale și culturale și că ea ne-a pricinuit daune nespuse de mari. Din această neclintită convingere trebuie să se desprindă hotărârea noastră, de a combate cu toată energia remișcențele acestei politice dăunăcioase și a griji ca ea să nu se mai încuibe în rândurile noastre. O altă învățătură pe care o putem trage din trecut este, că numai răzimându-ne pe propriile noastre puteri ne

vom putea apăra și recuceri drepturile ce ni se cuvin în această țară. Nici grația guvernului, nici alianța cu străinii nu ni vor da ceea ce cerem, dacă noi nu vom fi destul de harnici de a ni le lua cu puterile noastre proprii. Asupra drepturilor unui neam nu se negociază nici cu guvernul, nici cu partidele politice străine. Drepturile aceste sunt sfinte și inalienabile și se pot cuceri numai de cei ce sunt vrednici de ele. Nu vom ajunge la isbândă prin compromisuri, pacte, alianțe ș. a., ci prin munca colectivă a neamului întreg, care trebuie să fie conștuit de ceea ce poate și de ceea ce voiește.

În sfârșit ultima mare învățătură pe care ni-o dă trecutul este, că numai uniți putem avea un rost în politica țării acesteia. Desbinările între Autonomiști și Centraliști, apoi între bătrâni și tineri sau Conservatori și Naționaliști au dăinuit dela 1861—1900 neconținut. În restimpul acesta vedem, că, de câte-ori Românii se apropiau și se împăcau, postulatele lor erau băgate în samă. Așa la 1881 când ni s'au încuviințat clase paralele pe lângă liceul dela Suceava și Congresul bisericesc, așa la 1892 când am răsturnat pe guvernorul Pace, așa la 1898 când am dobândit gimnaziul utracvist dela Cernăuți. Câtă vreme eram însă desbinați toată lumea își bătea joc de noi și peste dorințele și interesele neamului nostru se trecea la ordinea zilei. Dară până la 1902 această desbinare se întemeia cel puțin pe principii, ideia națională bătându-se cap în cap cu cea cosmopolită.

Dela 1902 încoace nu putem susține nici aceasta. Mișcarea democratică n'a părăsit nici odată principiul național, ea nu s'a răstăcit nici când în apele democratismului internațional. Democrații noștri remaseră pe baza ideii naționale, cucerită cu atâtea jertfe de Naționaliști în luptă crâncenă cu Conservatorii bucoviniști.

Fapt este, că o deosebire principiară între Democrații și Naționaliști nu există, de vreme ce ambele partide se manifestează pe bază națională. Nu principiile sunt deosebite, ci tactica și felul de agitație al unora și al altora. Așa fiind lupta între Naționaliști și Democrați ni se prezintă ca o luptă de rivalitate personală, ca luptă de interese, luptă pentru putere, având la baza ei deviza: De ce tu și de ce nu eu? Dovada cea mai bună pentru aceasta ni-o dau deseale împăcări cari s'au făcut cu mare ușurință între căpiteniile unora și ale altora, împăcări care tot așa de ușor se desfăceau

în fața alegerilor sau când conducătorii nu se puteau înțelege asupra unor chestiuni de natură particulară. Atunci lacrimile vărsate la împăcare se uscau și îmbrățișările obișnuite la astfel de ocaziuni erau uitate și lupta începea din nou cu înverșunare și mai mare decât înainte, scormonind patimi potolite și demoralizând poporul în modul cel mai detestabil.

Această însă nu e politică serioasă, ci un joc frivol cu cele mai scumpe și mai sfinte interese ale neamului nostru. Dușmăniți până la cuțite propagătorii acestei politici se aliază cu dușmanii noștri etnici și economici sau se închină până la pământ înaintea cârmuirii. Și isprăvile aceste, patronate de o anumită presă, care nu-și cunoaște menirea, nu se fac pentru apărarea limbii, pentru delăturarea utracvismului, pentru încurajarea școalelor particulare în comune periclitate, pentru scutirea bisericii, contra atacurilor care ea are să îndure, nu ca să se împiedece puhoiul desperaților cari fug peste Ocean cu toiagul în mână, singura amintire din mândra țară a fagilor, ci din potrivă toate aceste alianțe și închinăciuni se fac numai cu scopul de a răsturna pe unii din pozițiunile lor înalte și bănoase pentru a ridica pe alții în ele.

Dușmănia din sinul unui neam, înăsprită prin amestecul străinilor nechemați a săpat groapă falnicii Polonii de odinioară. Dușmănia internă a frânt puterea Turciei moderne, aruncându-o ca pe un buștean putred la picioarele slugilor sale de odinioară. Aceleași miazme de putregai se simțesc și în tabăra noastră. Pe când neamuri mai înapoiate în cultură decât noi, precum sunt Bulgarii, Sârbii și Grecii au avut tărie sufletească de a se avânta până la culmele acelei înălțimi morale, care li-a înarmat brațul pentru desrobirea fraților și i-a îndemnat să-și verse sângele pentru întruchiparea idealului lor național, noi epigonii becisnici ai unor generații mari ne sfășiem în lupte fratricide fără spirit de jertfă și fără ideal ca vai de noi. Glasul unui neam răsună din versurile poetului Nicu Dracinschi, muștrându-ne cu asprime: „N'avem credință nici avânt, tăria zilelor trecute, n'avem nici fapte nici cuvânt, ci numai lacrimi mute“.

Și dacă nu vom găsi încă destulă vlagă în noi ca să dăm în lături pe cei ce-și răsbună patimile și ura lor personală pe socoteala neamului și dacă și mai departe vom privi cu aceiaș nepricepere și nepăsare la toate cele ce se petrec de ani de zile în dauna neamului nostru, atunci de bună samă ne vom îneca ca niște netrebnici în lacrimile noastre proprii.

Posomorât e orizontul țării noastre. Propășirea noastră națională stagnează pe toată linia. Pe zi ce merge pierdem tot mai mult teren de supt picioare. Clădirea noastră națională se clatină din temelie și e grav amenințată de a se prăbuși. Dară să nu desperăm! Și celor morți le înfigem crucea nădejdii mântuitoare pe mormânt. E postul mare. Să ne îndreptăm gândul către Dumnezeuul străbunilor noștri, care a adumbrît steagul lui Mîrcea la Rovine, care a oțelit brațul Moldovenilor la Răsboieni, care a luminat mintea lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu, care a îndemnat pe Cuza la desrobirea țăranilor și care a dăruit izbândă armelor românești în șanțurile dela Plevna, către acest Dumnezeu bun și mare cu lacrimi fierbinți să ne rugăm, ca în aceste clipe de grea cumpănă pentru neamul românesc din Bucovina, să se îndure de noi, să ne potolească patimile politice, să ne scutească de urgia nefastului politicianism de astăzi și să ne unească într'o singură tabără națională, în care să nu se găsească nici Naționaliști, nici Democrați, nici Conservatori, nici Liberali, nici Clericali, nici Anticlericali, sau cum se vor mai fi chemând unii sau alții, ci numai simpli Români, cinstiți, destoinici și muncitori, cari doresc să-și servească neamul cu jertfă și abnegațiune, cu dragoste și în bună înțelegere.

Profesorul Ironim Muntean †

S'a stîns la Suceava în vîrsta înaintată de 75 de ani — prea de vreme după așteptările noastre — cel mai vechiu profesor român pentru limbile clasice, Ieronim Muntean, prin mîna căruia au trecut multe generații de elevi și cel puțin jumătate din tot numărul intelectualilor români, căți au studiat la Suceava. Nu mai puțin 40 de ani a împrăștiat acest apostol al școlii de pe catedră învățăturile anticității grecești și romane, sîdind în inimile fragede ale tineretului dragoste pentru tot ce e frumos și bun în sensul idealiştilor greci. Prin 40 de ani a muncit neobosit, în cel mai înalt înțeles al cuvîntului, îndeplinindu-și datoria cu o rară conștiincioșitate și cu o neobicinuită iubire și însuflețire pentru obiectele sale.

Pătruns pînă în adîncul sufletului său de frumuseța și valoarea ideilor sublime, îmbrăcate în haina slovelor grecești și la-

tine, delicat înțelegător și excelent interpret al scrierilor clasice din vechime, înzestrat cu un fin talent de povestitor, care știe să trezească vraja vorbei sale din somnul vecinic anticitatea cu toate întâmplările ei, dar mai ales știe să învie mărețele figuri marcante din literatura și istoria veche, Ieronim Muntean a fost în gradul cel mai înalt în stare să farmece și să însuflețească pentru clasicismul antic pe toți elevii săi. Când începea el a zugrăvi cu cele mai vii colori însușirile alese morale și intelectuale ale cutărui personaj antic, toți elevii stăteau nemișcați cu ochii țintă spre acel izvor de vrajă, dascălul lor, care pe nesimțite făcea prin vorbele sale să încolțească în inima lor admirațiune pentru tot ce e ideal. Și iarăși, în ce colori zguduitoare știa el să descrie anumite părți rele ale vechimii, ca stările de putrejune morală înrădăcinată pe ici și pe colo, sau figuri de mișei, cum a fost Catilina ș. a.! Par'că simțeam cu toții în suflet o nemărginită scârbă, când ni se înfățișa înaintea ochilor o astfel de iconă hâdoasă, când ne gândeam, că a putut exista cândva atâta mizerabilitate, ca cea descrisă de dascălul nostru. În aceasta consta marele talent de pedagog al lui Muntean, că știa să atragă atențiunea elevilor asupra părților esențiale în orice chestie, că nu știa să îndoape mulțimea elevilor săi cu vorbe goale, fără rost, ci pricepea înainte de toate să le cultive sufletele plâpânde și să le îndrepte pe calea cea adevărată trezind pe de o parte dragoste și admirațiune pentru tot ce e bun și frumos, pe de altă parte ură, groază și dispreț pentru tot ce e scârbos și urât.

Nu mai puțin măreață ne apare figura lui ca bărbat și Român. Voinic, la suflet și trup până la moartea-i neașteptată, sfătos ca un venerabil și isteț unchiș din povești, prietenos, de o rară bunătate de inimă, vioiu și mare iubitor al șăgilor nevinovate, îi era mai mare dragul să stea de vorbă cu noi, elevii săi români, când ne întâlnea în deseale sale primblări prin împrejurimile Sucevii. Îi râdea inima în piept, când, și afară de școală, putea să mai povestească ceva din comoara sufletului său nouă, elevilor români, cari eram pentru el mici prieteni, copii de suflet, pentru că nu avea proprii. Dacă se cuvine să-i amintim pentru aceste numele cu evlavie, atunci i se cade cea mai desăvârșită recunoștință, pentru că a știut ori și când să-și păstreze demnitatea de bărbat și Român, ferindu-se de lingușire uricioasă și umilitoare pe lângă cei mari și păstrându-și în piept un suflet mândru de bun și cinstit Român. Asta a fost cauza, dacă trecând la pensie după 40 de ani de muncă conștiințioasă și după ce fusese

În mai multe rânduri conducător provizor al gimnasiului: din Suceava nu a fost distins cu nici un titlu de onoare, un fapt, care constituie pentru el ca Român cea mai mare onoare și de bună seamă că nici nu l-a supărat, când îi era cugetul curat. Ca pensionar a trăit, precum trăise toată viața nedeslipit de autorii lui vechi, având după muncă parte și de ceva odihnă, până ce moartea nemiloasă a pus pe neașteptate capăt acelei vieți de Român ales și dragostei lui mari pentru tot ce e bun și frumos.

Și acum, mărite dascăle, te implor cu lacrimi în ochi stând lângă sicriul tău: trimete dincolo de mormânt duhul tău de vrednicie, ca să pătrundă și lumineze acele multe suflete slăbănoage, în cari s'a sălășluit dorul avar de mărire trecătoare, suflete ce se târâie prin colbul pământului, uitând de cea mai aleasă podoabă a bărbatului: demnitatea. Ai fost o pildă vie și vrednică de urmat în viață, rămâi propteaua noastră și după ce trupul tău a pornit pe calea vecinicii. Noi cari te-am cunoscut depunem plini de gurere o lacrimă de recunoștință pe mormântul tău.

Al tău învățăcel: Forgaci.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Concertul „Armoniei”.

Societatea românească de muzică „Armonia” s'a prezentat acum înaintea publicului cu o piesă străină, tradusă în românește, un fapt, pe care conducerea societății a ținut să-l motiveze riscând între altele și afirmațiunea, că publicul român nu mai e mulțumit cu simplele și prea cunoscutele cântece românești, deci a fost de lipsă să i se dea altă hrană mai aleasă. Deși în principiu admitem traducerea operelor clasice, totuși trebuie să ne exprimăm adâncă noastră părere de rău, că s'a putut da acest atestat de sărăcie muzicii naționale și încă de reprezentantul unei societăți românești. Va fi fiind adevărat, că unele persoane — tot publicul român desigur nu — simt nevoie de ceva muzică nouă, chiar străină, dar absolut nu putem crede să fie mulți Români, cari să nu simtă mai mare plăcere, când aud cântece românești, această dulce manifestare a sufletului românesc, decât când aud cântece străine. Orișicum sărăcia noastră, pentru că e a noastră, ni e de sute de ori mai scumpă, decât toată bogăția străinului; precum ni-e scump sufletul nostru așa e și ceea ce a izvorât din acesta: cântecul românesc, mai scump

decât orice alta. Se putea deci ca să nu se jignească susceptibilitatea noastră. O reprezentare bună era cea mai bună motivare în cazul nostru, dar nevoia e, că pentru a reprezenta bine o piesă grea, cum e oratoriul Cruciții, cu subiect necunoscut, cu soluri pretențioase, cu acompaniere instrumentală complicată, cu coruri grele, trebuiesc puteri potrivite, înzestrate cu aptitudinile necesare și asta în măsură respectabilă, pentru a satisface așteptările publicului bănuir de pretențiositate. Acele puteri potrivite însă noi nu le avem în deajuns.

Muzica militară, angajată în lipsa unor artiști, cum i-ar reclama piesa, a fost aproape peste tot prea puternică, vocile de dame, mult mai număroase, pe alocurea prea tari pentru relativ puținii tenori și basişti, solurile în cea mai mare parte puțin suficiente. Un singur tenor convenabil cu care să se poată cu succes prezenta Armonia în fața auditoriului, nu are. Vocea d-lui Scalat e prea aspră și lipsită de melodiositate, basul păr. Jancovschi e de altminterlea plin, sonor, frumos, dar rolul l-a silit să se urce la înălțimi, unde păr. J. nu mai era păr. J. D-șoara Dan are un sopran cu timbru drăguț, dar câte-odată sună gol, pierzând mult din farmecul sau mai ales prin o declamare a cuvintelor insuficientă, astfel că se aud numai sunete, dar nu se pricepe aproape nici un cuvânt, pierzându-se așa ceea, ce constituie farmecul muzicii vocale față de cea instrumentală. Mai ales unde subiectul piesei era — în afară de scurtele notițe tipărite în programă — necunoscut, se impunea mai multă claritate a dicțiunii. Firește că nu putem contesta marea silință ce și-au dat-o toți soliștii și coriștii în frunte cu d. Șandru, dar când ceri prea mult dela cineva e prea mult și pace bună. Decât să se apuce Armonia de piese grele, străine, pe cari nu le poate reprezenta în chip adevărat artistic, ar fi mai bine să rămâie la simplitatea cântecelor românești, ferindu-se de lecții usturătoare ca acel: Păzește-ți treaba; cetit în Tagblatt, și mulțămindu-se cu fortu le de aplauze stărnite în public de „ușoarele“ cântece românești, aplauze de o grandiositate spontană, cum nu le-a putut evoca toată măiestria piesei străine. Este evident că în sufletul Românului nu poate răsuna atât de viu alt cântec, ca cel izvorât din acest suflet: cel românesc. Chiar nici recenziunile comandate nu pot săvârși minunea aceasta.

Se pare că și interesul armoniștilor s'a răcit puțin. Ar fi de dorit o premenire în spre bine a tuturor cântăreților români.

Cato.

Școală românească în Mihalcea !

Noi Români suntem foarte rău tratați pe terenul școlar și până ni se dă o școală dela stăpânire trebuie să așteptăm cu anii, ba chiar cu deceniile. Poate să fie o cerere a Românilor cât de justă, funcționarii tot amână rezolvirea ei de azi pe mâne și așa vine că se trăgănează cu anii afacerile școlare românești de-ți trece răbdarea și-ți vine a crede că mai curând ai scoate prada din gura leului decât ai storce împlinirea unei cereri juste românești dela consiliul școlar de țară.

Exemplul cel mai bătător la ochi îl avem cu școala din Mihalcea. Câte drumuri au trebuit Mihălcoenii să bată la Cernăuți, de câte ori au intervenit deputații în afacerea aceasta, câte petiții și recursuri s'au înaintat la locurile cele mai înalte, ba a trebuit să vie chiar și la incidentul de-acum mai bine un an până ce consiliul școlar s'a lăsat înduplecat a lua în deliberare și chestia școlaei românești din Mihalcea. Și luând-o în desbatere pare că a rezolvit definitiv chestia pendentă așa ca Români să poată fi mulțamiți cu aceasta? Nici decum! Căci dreptul Românilor la o școală românească s'a admis numai pe jumătate. Deși la școala particulară românească îmblă aproape toți copiii din sat pe când la școala rutenească publică de 5 clase sunt numai vr'o 20 de copii, consiliul școlar tot încă înclină de a ținea partea Rutenilor. Căci activarea unei școlae publice românești e legată încă de o condiție și anume se așteaptă mai întâi a se vedea rezultatul înscrierilor dela toamnă (Septembre 1913). Pentru consiliul școlar nu e convingător încă faptul, că de 2 ani școala publică din Mihalcea e deșartă și Români își susțin pe chieltuielile lor o școală particulară pentru că nu mai voiesc să-și trimată copiii la școala ruteană. Cât de generos și cu un gest de imparțialitate ar fi purces autoritatea școlară dacă ar fi rezolvit într'un mod hotărât afacerea școlară din Mihalcea zicând: iată vă dau o școală — să zicem — de 3 clase să vedem acuma de veți fi în stare să o umpleți. Dar așa cu târguieli și amânări consiliul școlar nu poate trezi simțământul de recunoștință în inima noastră și ne arată destul de deslușit cu procedura aceasta că nu numai că nu ne este binevoitor, dar încă stă la cumpănă să ne concedă ceea ce e dreptul nostru să cerem.

Să vedem acuma o pildă cum se rezolvă cererile Rutenilor pe terenul școlar.

În Măriței este o școală particulară românească la care umblă și copiii din Marițea-mică, un cătun al satului la depărtare de 4—5 kilometri. Oamenii de-acolo au rugat curatorul școlii particulare din Măriței să se facă o filială a școlii la dânsii ca să n'aibă copiii lor a umbla așa de departe. Rutenii au simțit aceasta și haide să puie ei mâna pe cătun. Vine inspectorul rutean din Sirete la Mărițea-mică și cearcă pe oameni dacă nu doresc o școală publică. Poporeni au declarat cu toții că cer școală, dar românească și nu ruteană. Inspectorul rutean turbă de ciudă, cearcă cu binele, cearcă cu răul să-i facă pe oameni să ceară școală ruteană, dar înzădar, gospodarii declară solidar că nu li trebuie școală ruteană ci numai românească. Numai vr'o trei babe s'au găsit să-i facă pe placul inspectorului rutean. Acesta a încheiat proces-verbal, dar văzându-și zădărnicit planul, rupse de mânie procesul verbal și venind la Sirete dregge un alt proces verbal după placul său spunând lucrurile tocmai întors precum de fapt s'au întâmplat, spune că toți gospodarii cer școală ruteană numai vr'o două-trei babe nevoiașe cer școală românească și înaintează procesul acesta verbal consiliului școlar de țară făcând propunerea să se activeze imediat o școală ruteană la Marițea-mică. Și ce credeți, a rămas lung timp neresolvat actul acesta? Nici n'a trecut luna și consiliul școlar de țară a și hotărât ca să se deschidă o școală ruteană la Marițea-mică. Așa se rezolvă cererile Rutenilor, bazate chiar pe acte falsificate pe când petițiile cele mai autentice ale populației românești află o rezolvare ca cazul cu școala din Mihalcea.

Dar asta nu e întâia oară unde cererile ucrainilor se bazează pe falsificate. Am arătat la timpul său cum societatea „Ukrainska Șkola“ a înaintat consiliului școlar o petiție cu iscălituri falsificate cerând un catehet rutean pentru școala reală din Cernăuți, am văzut cazul cu falsificarea listelor de înscriere dela școala ruteană din Corcești în care figurau copii înscriși la școala românească, alții ieșiți de mult din școală și iar alții cari demult muriseră.

Aceste toate își permit ucrainii lui Stocki și Wassilko și cârmuirea li îngăduie toate aceste neavând încă poate știre că acei ucraini cari strigă în gura mare că li se face nedreptate, operează cu acte falsificate.

Aceste constatări ar trebui să puie pe gând pe onoratul Consiliu școlar și să-l înduplece a fi scrupulos față de cererile Ucrainilor și ceva mai prietenos față de-ale noastre, precum o cere dreptatea.

Știri mărunte.

Tuturor cetitorilor noștri li dorim serbători cu bine!

Cazuri de moarte. În 25 Martie a reposedat în Cernăuți Nicolae Șandru, paroh în penziune în vârsta de 67 de ani. În-mormântarea s'a săvârșit Joi în 27 l. c. — Duminică în 6 April a reposedat parohul din Rogojești Ioan Palievici în vârsta de abia 42 de ani. Remășițele pământene ale defunctului s'au transportat la Iordănești unde s'au depus spre vecinică odihnă în cripta familiară. — Luni în 14 April a reposedat la Suceava pensionarul profesor gimnazial Ieronim Muntean în vârsta de 75 de ani.

Transferări. D. consilier guvernial Erast Tarangul nobil de Valea-Uței fu transferat dela prefectura din Suceava la guvernul țării din Cernăuți unde fu înaintat într'un post mai superior. — D. D. Lomicovschi fu transferat la prefectura din Cernăuți.

Numiri. D. E. Palie, practicant la poștă în Suceava, fu numit asistent poștal la Ițcani. — D. Zaharie Popovici, jurist absolvat, fu numit practicant pe lângă tribunalul din Cernăuți.

Noul viceprimar în Cernăuți. D. Dorimedont Popovici fu ales de consiliul comunal din Cernăuți al II-lea viceprimar cu o majoritate covârșitoare față de contracandidatul său d. George Voitcu, care până acuma a ocupat postul de viceprimar.

Numiri la direcția bunurilor. Ministrul de agricultură a numit pe d. Grigorie Bărtoi asistent silvic și pe d. Iuliu Cercavschi administrator silvic și de domenii; deasemenea fură numiți elevii silvici Silviu Dimitrovici și P. Scripcariu asistenți silvici. Consilierul silvic Ilarie Cozac fu numit inspector silvic.

Dela tribunal. Consilierul de tribunal din Suceava d. Claudiu Stefanelli fu transferat în aceeași calitate la tribunalul din Cernăuți. — Judecătorul din Suceava d. Garabet Găina fu numit consilier la aceeași judecătorie.

Rectificare. În articolul nostru „Chestiunea bisericească în Bucovina“ din n-rul 16—17 s'au strecurat două greșeli. La pag. 249, rândul 10 de jos trebuie șters și e de înlocuit cu: „Teodosie Drăgoiu și sora Odochia Drăgoiu, soția lui Stanciul Aurariul“. — În rândul 12 de jos e a se ceti: „Crimca“ și nu Crimea.

Promotțiuni. Săptămâna trecută a avut loc promoția în doctor în drept a d-lui E. Samușco, practicant pe lângă tribunalul din Cernăuți și a d-lui Haralamb Popescu ca doctor în teologie.

D. Const. baron Hurmuzachi, deputat în dietă și membru în comisiunea pentru pertractarea chestiei bisericesti cu Rutenii, publică un articol în editură proprie în care se ocupă de modul de delimitare a viitoarelor arhidieceze naționale, și se exprimă, cum e și just, contra unei delimitări teritoriale, prin care s'ar „sacrifica“ minoritățile românești în comune mixte precum și satele răzășesti, și pentru o despărțire a diecezei pe baza liberei voințe a credincioșilor, în numele cărora delegații nu sunt autorizați să decidă dela masa verde. Se vede că d. C. Hurmuzachi e rău politician român, căci politicienii noștri cei buni, după cum înțelegem noi, sunt gata la concesiuni de orice natură — o grabă și prevenire suspectă față de Ruteni, asupra cărora vor avea să deie răfuială. Ar fi de dorit ca politicienii răi, de felul d-lui C. Hurmuzachi, dar buni români ca d-sa, să mai răsară din mijlocul celor șase sau măcar celor treizeci și doi.

Rectificare. În articolul nostru prim din n-rul 16—17, care se ocupă de activitatea națională a deputaților noștri s'a zis, vorbind de contribuțiile la fondul școlar, că un singur deputat a răspuns la apelul „Soc. pentru cultură“. Aceasta e adevărat, privitor la deputații curiilor comunale cari, în virtutea mandatelor lor sunt datori să lucre pentru neam, și pe cari autorul i-a avut exclusiv în vedere, așa că a uitat să amintească că trei din reprezentanții marii proprietăți cari au semnat și au solvit sume considerabile sunt totodată deputați în dietă. Aceasta se explică și prin aceea, că în lista publicată de d. Bejan, acești domni nu sunt numiți în calitatea de deputați. Rectificăm cu plăcere această scăpare din vedere relevând cu satisfacție numele domnilor deputați: Niculiță de Popovici și C. baron Hurmuzachi (mari proprietari) și D. cav. de Bejan, delegatul fondului religionar, care e promotorul principal al chestiei noastre școlare.

Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina, aduce la cunoștința tuturor Românilor din țară, că de Dumineca Tomei (4 Maiu) marele istoric român și profesor de universitate la Iași, membru al Academiei Române și Franceze d. A. D. Xenopol va rosti în sala teatrului municipal un discurs despre originea poporului român. Venitul curat de pe urma acestei serbări este menit pentru fondul nostru școlar. În vederea marelui scop nici un român să nu piardă prilejul de a auzi discursul marelui și onoratului istoric Român.

Proprietar și editor : **Un Comitet.** Redactor responsabil : **Teodor Andoni.**

Societatea tipografică bucovineană în Cernăuți.

1/2 p.